

TOKAT MERKEZ İLÇE KÖYLERİNDE FAALİYET GÖSTEREN TARIMSAL İŞLETMELERİN KREDİ KULLANIM DURUMLARININ BELİRLENMESİ

Hilmi Erdal^{1*}, Gülistan Erdal¹

¹Tarım Ekonomisi Bölümü, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, Türkiye

*Sorumlu Yazar: hilmi.erdal@gop.edu.tr

+Sunucu: hilmi.erdal@gop.edu.tr

Sunum/Paper Tipi: Sözlü/ Tam Metin

Özet – Çalışmada tarımsal işletmelerin kredi kullanım durumları araştırılmıştır. Çalışmanın hedef kitlesi Tokat ili merkez köylerinde faaliyet gösteren tarımsal işletmelerdir. Toplam 6 köyde 86 adet tarım işletmesi ile yüz yüze anket yapılmıştır. Anketlerden elde edilen bulgulara göre, işletmelerin %48'i ziraat bankası, %32'si kredi kooperatifi, %18,4'ü özel bankalar, %1,6'sı satış kooperatifinden kredi temin ettiği belirlenmiştir. İşletmelerin kredi borcunu geri ödeme durumları incelendiğinde, %59,30'u borcunu ödemediği, %40,77'ise borçlarını geri ödemediği tespit edilmiştir. Kredi borcunu ödemeyenlerin borç ödeme miktarına bakıldığında %60'ının çeyrekte azını, %25,71'inin ise yarısını ödeyemediği tespit edilmiş. Sonuç olarak işletmelerin çoğunlukla küçük aile işletmeleri olması onları finansal sıkıntılarla karşı karşıya getirmektedir. Kredi kullanmaya ilişkin yaşanan teminat bulma, vadelerin kısalığı, yüksek faiz ve limitlerin azlığı gibi sorunlar nedeniyle üreticiler organize olmayan yerlerden destek almaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler – Tarımsal işletme, Kredi, Finansman, Tarımsal kredi kullanımı, Tokat İli.

THE DETERMINATION OF CREDIT USE STATUS OF AGRICULTURAL HOLDINGS IN THE CENTRAL DISTRICT COUNTRY OF TOKAT

Hilmi Erdal^{1*}, Gülistan Erdal¹

¹Agricultural Economy, Tokat Gaziosmanpaşa University, Tokat, Turkey

*Corresponding author: hilmi.erdal@gop.edu.tr

+Speaker: hilmi.erdal@gop.edu.tr

Presentation/Paper Type: Oral / Full Paper

Abstract – In this study, credit usage status of agricultural holdings were investigated. The target group of the study is agricultural holdings operating in central countries of Tokat province. Face-to-face surveys were conducted with 86 agricultural holdings in 6 countries. According to the findings of the surveys, 48% of holdings obtained loans from agricultural banks, 32% from credit cooperatives, 18.4% from private banks and 1.6% from sales cooperatives. When the repayment of the loan debt of the holdings is examined, it is found that 59,30% of them pay their debts and 40,77% do not repay their debts. When the debt payment amount of those who do not pay the loan is examined, it is found that 60% of them cannot pay less than a quarter and 25.71% of them cannot pay half. As a result, the fact that holdings are mostly small family holdings brings them to financial difficulties. Due to the problems related to the use of credit (such as finding collaterals, short term maturities, high interest rates and low limits), producers try to get support from unorganized places.

Keywords – Agricultural holding, Credit, Finance, Use of agricultural credit, Tokat Province

I. GİRİŞ

Tarımsal kredi gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerde tarım sektörünün gelişmesinde önemli bir faktördür. Tarımsal kredi tarımsal kalkınmanın temel öğelerindendir [1].

Türkiye'deki tarım işletmeleri genellikle küçük ve dağınık aile işletmeleri olup daha çok kendi tüketimleri için üretimde bulunmaktadır. Küçük aile işletmelerinin tasarruf olanaklarının sınırlı ve sermayeye ihtiyaç duyan

işletmeler olmaları yaşadıkları finansman sorunları için kredileri önemli araçlar olarak ön plana çıkarmaktadır [7]. Bununla birlikte işletmelerin pazara yönelik faaliyetlerinin yoğunlaşması isteği de kredi taleplerini artırmaktadır.

Tarım sektörü için gereken finansman talebinin önemli kısmı kredi kuruluşlarınca karşılanmaktadır. Türkiye'de ve dünyada tarım kredileri genellikle devlet tarafından desteklenen ve bu tür kredilerin özelliklerini bilen yerel bankalar, bu alanda uzmanlaşmış kredi kurumları ve kooperatif bankaları tarafından verilmektedir [5].

Tarımsal krediler çiftçiler tarafından üretim ve pazarlamaya yönelik olarak başlıca şu alanda kullanılabilir: Çiftçiyi bir işletme sahibi yapmak veya mevcut işletmeyi genişletmek olarak ifade edilebilir.

Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından 2016 yılında 34 milyar tl tarımsal kredi kullanılmıştır. 2017 yılında ise ilk 9 aylık dönemde 26,3 milyar tl kredi kullanılmıştır.

Tarımsal kredilerin geri dönüş oranları 2016 ;

- Ziraat Bankasında %99,1,
- Tarım Kredi Kooperatiflerinde %97,3 olarak gerçekleşmiştir.

II. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmada Tokat ili merkez köylerinde faaliyet gösteren çiftçiler hedef alınmıştır. Tokat ilinde merkeze bağlı yaklaşık 110 köy bulunmaktadır. Çalışmada gayeli olarak 6 köy belirlenmiştir. Bu köyler: Söngüt, Akbelen, Kemalpaşa, Avlunlar, Çat ve Çamlıbel köyleridir. Bu köylerde ÇKS 'ne kayıtlı toplam 633 Adet çiftçi bulunmaktadır.

Örnek hacmini belirlemek için aşağıdaki formülü kullanılmıştır.

$$n = N (pq) / (N-1) D2 + (pq) \quad (1)$$

Eşitlikte;

n = örnek hacmi,

N = popülasyondaki birim sayısı (633 kişi)

D = d/t (d, kabul edilebilir hata payı, %10 alınmıştır. t, güven sınırı, %95 alınmıştır),

p = incelenen birimin popülasyondaki oranı (çiftçilerin tarımsal kredi kullanma durumu) 0,5 alınmıştır,

$$q = 1 - p$$

Bu formüle göre örnek hacmi 86 olarak bulunmuştur. Buna göre toplam 86 çiftçi ile anket çalışması yapılmıştır.

III. ARAŞTIRMA BULGULARI

Çizelge 3.1. Üreticilerin sosyo-demografik özellikleri

		Frekans	Yüzde(%)
Cinsiyet	Erkek	80	93,02
	Kadın	6	6,98
	Toplam	86	100,00
Ortalama Yaş	44		
Öğrenim Durumu	O.yazar değil	1	1,16
	Okuryazar	2	2,33
	İlkokul	38	44,19
	Ortaokul	28	32,56
	Lise	15	17,44
	Yüksekokul	1	1,16
	Fakülte	1	1,16
Toplam	86	100,00	

Yapılan çalışmada üreticilerin %93,02 'si erkeklerden, %6,98'i kadınlardan oluşmaktadır. Ankete katılan üreticilerin yaş ortalaması 44 dür. Üreticilerin % 44,19'u ilkokul, %32,56'sı ortaokul, %17,44' ü lise, %2,33'ü

okuryazar, %1,16'sı yüksekokul, %1,16'sı fakülde, %1,16'sı ise okuryazar değildir. (Çizelge 3-1)

Çizelge 3.2. Üreticilerin sosyal güvence durumu

	Frekans	Yüzde(%)
Evet	61	70,93
Hayır	25	29,07
TOPLAM	86	100

Üreticilerin sosyal durumu araştırıldığımızda %70,93'nün evet, %29,07' sinin hayır cevap verdiği belirlenmiştir. (Çizelge 3-2)

Çizelge 3.3. Üreticilerin tarımla ortalama uğraşı süresi

Frekans	Ortalama süre (yıl)
86	24

Yapılan anket çalışmasında üreticilerin tarımla ortalama uğraşı süresi ortalama 24 yıl olarak belirlenmiştir. (Çizelge 3-3)

Çizelge 3.4. Üreticilerin tarımsal gelirinin ağırlıklı dağılım durumu

	Frekans	Yüzde(%)
Bitkisel	49	56,98
Hayvansal	37	43,02
TOPLAM	86	100

Üreticilerin tarımsal gelirinin ağırlıklı olarak %56,98'inin bitkisel, %43,02' si hayvansal üretiminden elde ettiği belirlenmiştir. (Çizelge 3-4)

Çizelge 3.5. Ağırlıklı olarak bitkisel üretim yapan üreticilerin ürün dağılımı

	Frekans	Yüzde(%)
Hububat	18	36,73
Hububat-şekerpancarı	2	4,08
Meyve	9	18,37
Mısır	1	2,04
Sebze	11	22,45
Şekerpancarı	8	16,33
TOPLAM	49	100

Ağırlıklı olarak bitkisel üretim yapan üreticilerin %36,73'ü hububat, %22,45'i sebze, %18,37'si meyve, %16,33'ü şekerpancarı, %4,08'i hububat-şekerpancarı, %2,04'ü ise mısır üretimi yaptığı tespit edilmiştir. (Çizelge 3-5)

Çizelge 3.6. Ağırlıklı olarak hayvansal üretim yapan üreticilerin ürün dağılımı

	Frekans	Yüzde(%)
Büyükbaş	29	78,38
Küçükbaş	8	21,62
TOPLAM	37	100

Ağırlıklı olarak hayvansal üretim yapan üreticilerin %78,38'i büyükbaş, %21,62'si ise küçükbaş hayvandan üretim yaptığı belirlenmiştir. (Çizelge 3-6)

Çizelge 3.7. Üreticilerin tarımsal kuruluşlara üyelik durumları

	Frekans	Yüzde(%)
Satış kooperatifi	26	15,76
Kredi kooperatifi	47	28,48
Tarımsal amaçlı kooperatif	26	15,76
Ziraat odası	66	40,00
TOPLAM	165	100

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Üreticilerin tarımsal kuruluşlara üyelik durumuna bakıldığında %40,00' ı ziraat odası, %28,48'i kredi kooperatifi, %15,76'sı satış kooperatifine, %15,76'si tarımsal amaçlı kooperatiflere üye oldukları tespit edilmiştir. (Çizelge 3-7)

Çizelge 3.8. Üreticilerin ortalama arazi büyüklük durumları

Frekans	Ortalama(dekar)
86	60

Ankete katılan üreticilerin ortalama arazi büyüklüğü ortalama 60 dekar olarak tespit edilmiştir. (Çizelge 3-8)

Çizelge 3.9. Üreticilerin ortalama yıllık gelir düzeyleri

Frekans	Ortalama gelir(tl)
86	43.000 TL

Ankete katılan üreticilerin ortalama yıllık geliri 43.000 TL olarak tespit edilmiştir. (Çizelge 3-9)

Çizelge 3.10. Üreticilerin ortalama kredi kullanım durumları

Frekans	Ortalama Kredi miktarı(tl)
86	35.000 TL

Ankete katılan üreticilerin ortalama yıllık kredi miktarı 35.000 TL olarak tespit edilmiştir. (Çizelge 3-10)

Çizelge 3.11. Üreticilerin tarımsal kredi kullanma gerekçeleri

	Frekans	Yüzde(%)
Eksik Sermaye	9	7,89
Girdi Temini	53	46,49
Yatırım	47	41,23
İhtiyaç	2	1,75
Diğer(borç)	3	2,63
TOPLAM	114	100

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Ankete katılan üreticilerin kredi kullanım gerekçesine bakıldığında %46,49'u girdi temini, %41,23'ü yatırım, 57,89'u eksik sermaye, %2,63'ü diğer(borç), %1,75'i ihtiyaç gerekçesi ile kredi kullandıkları tespit edilmiştir. (Çizelge 3-11)

Çizelge 3.12. Üreticilerin kredi temin ettiği kuruluşlar

	Frekans	Yüzde(%)
Kredi Kooperatifi	40	32
Ziraat Bankası	60	48
Satış Kooperatifi	2	1,6
Özel Bankalar	23	18,4
TOPLAM	125	100

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Ankete katılan üreticilerin %48'i ziraat bankası, %32'si kredi kooperatifi, %18,4' ü özel bankalar, %1,6'sı satış kooperatifinden kredi temin ettiği belirlenmiştir. (Çizelge 3-12)

Çizelge 3.13. Üreticilerin tarımsal kredi kullanım sıklığı

	Frekans	Yüzde(%)
Her yıl	42	48,84
İki yılda bir	17	19,77
Üç yılda bir	12	13,95
Dört yılda bir	6	6,98
Daha fazla	9	10,47
TOPLAM	86	100

Üreticilerin tarımsal kredi kullanım sıklığı incelendiğinde %48,84'ü her yıl, %19,77'si iki yıla bir, %13,95'i üç yıla bir, %6,98'i dört yılda bir, %10,47'si dört yıldan daha fazla kredi kullandığı tespit edilmiştir. (Çizelge 3-13)

Çizelge 3.14. Üreticilerin ortalama tarımsal kredi kullanım süresi

Frekans	Kredi ortalama /yıl
86	10 yıl

Ankete katılan üreticilerin ortalama tarımsal kredi kullanım süresi 10 yıl olarak tespit edilmiştir. (Çizelge 3-14)

Çizelge 3.15. Üreticilerin tarımsal kredi kullanımında dikkat ettiği hususlar

	Frekans	Yüzde(%)
Faiz oranı	34	34
Vade yapısı	44	44
Teminat durumu	7	7
Kredi verilme zamanı	11	11
Aile arkadaş vb. tavsiyesi	4	4
TOPLAM	100	100

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Üreticilerin tarımsal kredi kullanımında dikkat ettiği hususlar incelendiğinde %44' ü vade yapısına, %34'ü faiz oranına, %11'i kredi verilme zamanına, %7'si teminat durumuna, %4'ü Aile arkadaş vb. tavsiyesi ile dikkat edilen hususlar olarak belirlenmiştir. (Çizelge 3-15)

Çizelge 3.16. Tarımsal kredinin vadesinde ödenme durumu

	Frekans	Yüzde(%)
Evet	29	33,72
Hayır	57	66,28
TOPLAM	86	100
EVET 'İse vadesi geçmiş kredi borcunun ödenme şekli		
	Frekans	Yüzde(%)
Arazi satışı	2	6,90
Bankaya teminat verme	4	13,79
İşletmenin icraya verilmesi	1	3,45
Arkadaş akraba vb.	7	24,14
Başka bankalardan kredi çekme	15	51,72
TOPLAM	29	100

Ankete katılan üreticilerin kredinin vadesinde ödenme durumu bakıldığında %66,28'i hayır, %33,72'si evet cevabını vermiştir. Evet cevabını verenlerin %51,72'si başka bankalardan kredi çekme, %24,14'ü arkadaş akraba vb., %13,79'u bankaya teminat verme, %6,90' ı arazi satışı, %3,45'i ise işletmenin icraya verilmesi gibi nedenlerle kredi borcunu ödedikleri tespit edilmiştir. (Çizelge 3-16)

Çizelge 3.17. Üreticilerin çevrelerindeki tarımsal kredi kullanımında iflas durumları

	Frekans	Yüzde(%)
Evet	45	52,33
Hayır	41	47,67
Toplam	86	100
EVET' İse iflas eden tarım işletmelerinin kredi temin ettiği yerler		
	Frekans	Yüzde(%)
T.C Ziraat Bankası	17	37,78
Tefeci, Esnaf, Arkadaş vb.	7	15,56
Özel Bankalar	13	28,89
Kamu	5	11,11
Diğer	3	6,67
Toplam	45	100

Ankete katılan üreticilerin çevrelerindeki tarımsal kredi kullanımında iflas durumları incelendiğinde %52,33'ü nün iflas durumu ile karşılaştığı, %47,67'si ise iflas durumu ile karşılaşmadığı tespit edilmiştir. İflas edenlerin %37,78'i t.c ziraat bankasından, %28,89'u özel Bankalardan, %15,56'sı tefeci, esnaf, arkadaş vb. %11,11 Kamudan, %6,67'si diğer yerlerden kredi temin ettiği belirlenmiştir. (Çizelge 3-17)

Çizelge 3.18. Üreticilerin tarımsal gelirlerinden tasarruf etme durumları

	Frekans	Yüzde(%)
Evet	23	26,74
Hayır	63	73,26
Toplam	86	100
EVET' İse tarımsal gelirden yapılan tasarrufun değerlendirilme durumu		
	Frekans	Yüzde(%)
Nakdi tasarruf	11	47,83
Altın	3	13,04
Hisse senedi, Tahvil vb. gibi	0	0,00
Döviz alımı	1	4,35
Arazi ve Ekipman olarak	8	34,78
Toplam		100

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Ankete katılan üreticilerin tarımsal gelirinde %73,26'sı tasarruf etmedikleri, %26,74'ü tasarruf ettikleri belirlenmiştir. Tasarruf edenlerin %47,83'ü nakdi tasarruf %34,78'i arazi ve ekipman olarak, %13,04'ü altın, %4,35'i döviz alımı yaparak tasarrufunu değerlendirdiği tespit edilmiştir. (Çizelge 3-18)

Çizelge 3.19. Üreticilerin tarımsal kredi olmadığında işlerini finanse etme durumları

	Frekans	Yüzde(%)
Şahıslardan borç alırım	19	22,09
Daha çok tasarruf yaparım	7	8,14
Ailenin işletmede daha çok çalışması	2	2,33
Tarıma bırakırım	43	50,00
Daha az girdi kullanırım	15	17,44
TOPLAM	86	100

Ankete katılan üreticilerin kredi olmadığından işlerini finanse etme durumuna bakıldığında %50'si tarımı bırakacağını, %22,09'zu şahıslarda borç alacağı, %17,44'ü daha fazla girdi kullanacağını, %8,14'ü daha çok tasarruf yapacağını, %2,33'ü ise ailenin işletmede daha çok çalışması gerektiği tercihlerinde bulunmuşlardır. (Çizelge 3-19)

Çizelge 3.20. Üreticilerin devletin verdiği hibe ve desteklemelerden faydalanma durumları

	Frekans	Yüzde
Evet	77	89,53
Hayır	9	10,47
Toplam	86	100
EVET' İse üreticilerin yararlandığı hibe ve desteklerin dağılım durumları		
	Frekans	Yüzde(%)
Alet-makine	15	8,77
Genç-çiftçi hayvan	10	5,85
Mazot-Gübre	65	38,01
Prim Desteği	66	38,60
Diğer	15	8,77
TOPLAM	171	100

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Ankete katılan üreticilerinin devletin verdiği hibe ve desteklerden %89,53'ü faydalandığı, %17,47'ise faydalanmadığı belirlenmiştir. Faydalananların %38,60'ı prim desteği, %38,01'i

Mazot gübre desteği, %8,77'si alet makine desteklerinden, %5,85'i genç çiftçi hayvan desteklerinden, %8,77'nin ise diğer desteklerden faydalandığı tespit edilmiştir. (Çizelge 3-20)

Çizelge 3.21. Üreticilerin geri ödemede borç ödeme durumları

	Frekans	Yüzde(%)
Evet	51	59,30
Hayır	35	40,70
Toplam	86	100
HAYIR' İse üreticilerin borç ödeme miktarları		
	Frekans	Yüzde(%)
Tamamını	1	2,86
Yarisını	9	25,71
Çeyreğini	4	11,43
Çeyrekten azı	21	60
TOPLAM	35	100

*Ödenemeyen toplam miktar: 10380,95 TL (Çeyrekten azı / ortalaması)

Ankete katılan üreticilerin kredi borcunu geri ödeme durumları incelendiğinde %59,30'u borcunu ödediği, %40,77'ise borçlarını geri ödemediği tespit edilmiştir. Kredi borcunu ödemeyenlerin borç ödeme miktarına bakıldığında %60'ı çeyrekten azını, %25,71'ise yarisını, %11,43'ise çeyreğini, %2,86'ı ise tamamını ödemediği tespit edilmiş. (Çizelge 3-21)

IV. SONUÇ

Sonuç olarak işletmelerin çoğunlukla küçük aile işletmeleri olması üreticileri finansal sıkıntılarla karşı karşıya getirmektedir. Kredi kullanmaya ilişkin yaşanan teminat bulma, vadelerin kısalığı, yüksek faiz ve limitlerin

azlığı gibi sorunlar nedeniyle üreticiler organize olmayan kuruluşlardan destek almaya çalışmaktadır. Organize olmayan kuruluşların kredi alımındaki uygulamaları gerektirmemesi nedeniyle üreticiler bu kuruluşları tercih etmektedirler. Organize olmamış kredi kuruluşlarının da ödeme şartlarının ağır olması üreticiye zor duruma düşüren önemli bir faktör olmaktadır

Üreticilerin kredi kullanım durumlarını etkileyen faktörler göz önüne alındığında üreticilerimiz tarımsal gelirlerinden yeterince tasarruf edememektedirler bu nedenle kredi gereksinimi duymaktadırlar ve zaman içinde kredi kullanımına bağımlı hale gelirken toplam kazanç düzeyleri ise düşmektedir.

Bunun neticesinde üreticilerin tarımsal kredi olmadığı durumlarda tarımı bırakmaya yönelik bir algı oluşmaktadır. Üreticilerin tarımsal gelirini arttırmak ve çeşitlendirmek için gerekli politika mekanizmalarının geliştirilmesi gerekir.

KAYNAKLAR

- [1] Adıgüzel, Ö. 2006. Tokat İli Turhal İlçesi Tarım İşletmelerinin Tarımsal Kredi Kullanım Durumları, Üreticiler Üzerine Etkileri, Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. (Yüksek Lisans Tezi). <http://www.belgeler.com/blg/oet> (Erişim tarihi: 2019).
- [2] Anonim,2019a; Tarım ve Orman bakanlığı bütçe sunumu
- [3] ÇKS,2019; Tarım ve Orman bakanlığı (https://www.tarimorman.gov.tr) Erişim Tarihi:21-12-2018)
- [4] Erdaş H., (2012) Türkiye' Tarımın Finansmanında Banka Kredilerinin Rolü: Edirne Bölgesi Örneği, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı (Doktora Tezi),Tekirdağ.
- [5] Özçelik, A., Güneş, E. ve Artukoğlu, M., "Türkiye'de Tarımsal Kredi: Sözleşmeli Tarım Ve Üretici Örgütleri Üzerinden Kredi Uygulamaları" Erişim tarihi: 2019. http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/157297d1a1ff043_ek.pdf?tipi=14&sube=
- [6] Özüdoğru H., Taşkıran R., Türkiye'de Tarımsal Kredi Uygulamaları , Ticaret Ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi 2010-1,150-163
- [7] Taşkıran ve Özüdoğru, 2010. Tarım İşletmelerinde Kredi Taleplerinin Doğrusal Programlama Yöntemiyle Belirlenmesi "Kırşehir İli Merkez İlçesi Tarım İşletmeleri Araştırması" yayın no: 121 ISBN 975-407-156